№ 223 ԵՐԵՔՇԱԲԹԻ ՀՈԿՏԵՄԲԵՐԻ 9 — 1901 — ԵՐԵՔՇԱԲԹԻ ՀՈԿՏԵՄԲԵՐԻ 9 № 223

ՔՍԱՆԻՆՆԵՐՈՐԴ ՏԱՐԻ

ՄՇԱԿ

Տարեկան գինը 10 րուբլի. կէս տարվան 6 րուբ. Առանձին համարները 5 կոպէկով.

Թիֆլիսում գրվում են միայն խմբագրատան մէջ.

Մեր հասցէն. Тифлисъ, Редакція «Мшакъ».
Կամ Tiflis, Rédaction «Mschak».
Տելեֆոն № 253.

Խմբագրութիւնը բաց է առաւօտեան 10—2 ժամ (բացի կիրակի եւ տօն օրերից).

Յայտարարութիւնը ընդունվում է ամեն լեզուով.

Յայտարարութիւնների համար վճարում են իւրաքանչիւր տողատեղին 10 կոպէկ.
Տելեֆոն № 253.

ՀԻՄՆԱԴԻՐ ԳՐԻԳՈՐ ԱՐԾՐՈՒՆԻ

Երկարատեւ եւ ծանր հիւանդութիւնից յետոյ վախճանվեց Բագուի երկրորդ կարգի վաճառական

ԻՍԱՀԱԿ ՄԻՐԱՔԵԱՆՑ

Ցաւալի գոյժ մասին այրին Սոֆիա Միրաքեանը իր զաւակներով, Դաւիթ եւ Բաքսեն Միրաքեանները, խնդրում են ծանօթներին եւ ազգականներին իրենց բերել յուղարկաւորութեան հանդէսին, որ կատարվելու է հոկտեմբերի 10-ին, առաւօտեան 10 ժամին, որ ... ննջալու բժիշկ Վարդանեանի տնից, Գէորգիեվսկայա հրապարակի վրա, դէպի Մողնու եկեղեցին:

Հոգեհանգիստը հոկտեմբերի 10-ին, երեկոյեան ժամը 6-ին: 1—2

ԲՈՎԱՆԴԱԿՈՒԹԻՒՆ

Առաջիկայ համագումար ժողովը.—ՆԵՐՔԻՆ ՏԵՍՈՒԹԻՒՆ. Օթէլլօի ներկայացումը. Կոնցէրտ. Նամակ Ախալքաղաքից. Ներքին լուրեր.—ԱՐՏԱՔԻՆ ՏԵՍՈՒԹԻՒՆ. Նամակ Ամերիկայից. Արտաքին լուրեր.—ՀԵՌԱԳԻՐՆԵՐ.—ՅԱՅՏԱՐԱՐՈՒԹԻՒՆՆԵՐ.—ԲԱՆԱՍԻՐԱԿԱՆ. Կովկասեան բժշկական II համաժողովը.

ԱՌԱՋԻԿԱՅ ՀԱՄԱԳՈՒՄԱՐ ԺՈՂՈՎԸ

Կիրակի օր վերջացան կաթնատնտեսական ժողովի նիստերը և այսօր, երեքշաբթի, հոկտեմբերի 9-ին, կը սկսվեն տնայնագործութեան վերաբերեալ ժողովները: Այն համակրութիւնը, որ ունեցաւ կաթնատնտեսական ժողովը հասարակութեան մէջ, այն հետաքրքրութիւնը, որ շարժեցին ժողովին ներկայացրած զեկուցումները և այն նպատակայարմար ու օգտաւէտ որոշումները, որ կայացրեց ժողովը, ապացոյց էին այն բանի. որ մեր հասարակութեան մէջ սկսվել է լուրջ վերաբերմունք դէպի մեր երկրի արդիւնագործութեան հարցերը և կազմվում են այս և այն մասնագիտութեան վերաբերեալ գործողների խմբեր:

Այն ժողովը, որի նիստերը, այսօր ըսկսվում են, շօշափում է մեր երկրի արդիւնագործութեան մի խոշոր և կարևոր ճիւղը: Տնայնագործութիւնը—այն արդիւնագործութիւնն է, որ գտնվում է մանր արհեստաւորի և գիւղացու ձեռքին: Նա պահում է և ապահովում այն արհեստաւորին, որի ամբողջ պարապմունքը իր տնայնագործական արհեստն է. Նա լրացնում է գիւղացի-տնայնագործի տարեկան եկամուտի այն պակասը, որ մնացել է գիւղատնտեսական զբաղմունքից:

Ճիշդ է, խոշոր կապիտալը և մեծ գործարանը կամաց-կամաց կործանում են մանր արհեստները և կլանում են նրանց, ուստի և տնայնագործական արհեստներից շատերը ժամանակով կընկնեն մանր արդիւնագործողի ձեռքից, բայց դեռ երկար ժամանակ մեր երկրում տնայնագործական արհեստները կը պահպանեն իրանց գոյութիւնը և կարող կը լինեն ժողովրդի ձեռքը տալ աշխատանքի միջոցներ և եկամուտի հաստատ աղբիւրներ:

Առաջիկայ ժողովը պէտք է զբաղվի տնայնագործութեան կարիքների ու պահանջների քննութեամբ, և օգտվելով այն դիտողութիւններից ու փորձառութիւնից, որ արված են թէ մեր երկրում և թէ ուրիշ տեղերում, պէտք է ծրագրէ մի շարք միջոցներ կատարելագործելու և զարգացնելու տնայնագործական արհեստը մեզանում:

Ցանկանալով տնայնագործական ժողովին կատարեալ աջողութիւն, մենք հրաւիրում ենք մեր հասարակութիւնը ուշիուշով հետևելու ժողովի գործունէութեան և օգնելու նրա պարապմունքների բեղմնաւորութեան:

ՆԵՐՔԻՆ ՏԵՍՈՒԹԻՒՆ

«ՕԹԷԼԼՕԻ» ՆԵՐԿԱՅԱՑՈՒՄԸ

—

Վաղուց արդէն մի հաստատված ճշմարտութեան կերպարանք է ստացել այն իրողութիւնը, որ «մեծ բարբարոսի» ստեղծագործութիւնների մէջ բնաւորութիւններն ընդհանրապէս այս կամ այն իդէայի մարմնացումն են ներկայացնում: Շէքսպիրի դրամաների, ինչպէս եւ մի քանի կատակերգութիւնների երկարաձիգ շարքը տիպերի, ընդհանուր գաղափարների մի մշտավառ հնոց է, ուր մասնաւորը, եզակին, անհատականը ժամանակաւոր չեն եւ ոչ էլ անցողական, այլ միայուն, յաւիտենական: Հայնէն շատ կենդանի համեմատութեամբ նկատում է, որ նրա ստեղծագործութիւնների բեմը ամբողջ երկիրն է, իսկ ժամանակ՝ յաւիտենականութիւնը: Շէքսպիրի համար ահա առաջինը ներկայացնում է տեղի, իսկ երկրորդը ժամանակի «միութիւն»: Նրա հերոսը մարդկութիւնն է. «այն հերոսը, որ շարունակ մեռնում եւ շարունակ յարութիւն է առնում, միշտ սիրում եւ միշտ ատում է, որ այսօր իբրեւ մի որդ ոլորվում է եւ էգուց իբրեւ մի արծիւ արեւի շաւիղներումն է սլանում—մեծ Թզուկը, փոքրիկ հերոսը, հօմէօպատիք Աստուածը, որի մէջ աստուածութիւնը թէեւ շատ աղօտ է, բայց շարունակ եռ է գալիս»: Մարդկային բնութիւնը, էութիւնը իր անկաշկանդ, անարուեստ մերկութեամբ ներկայացնել—ահա Շէքսպիրի համոզմունքով գեղարուեստի, առանձնապէս դրամատիքական արուեստի իսկական նպատակը: Հանճարեղ դրամատուրգը Համլէտի բերանով յայտնապէս նկատում է. «թատերգութեան նպատակն էր եւ է լինել բնութեան հայելին. առաքինութիւնը իր բուն գծերով, մոլորութիւնը իր հաւատարիմ պատկերով ներկայացնել»: Եւ նա իր անզուգական արուեստով կեանքի եւ բնութեան թաւալումներից հրաշակերտեց այնպիսի «հայելիներ», որոնց առաջ մարդկութիւնը դեռ դարեր շարունակ իր հոգու ամենախոր, մի եւ նոյն ժամանակ ամենավճիտ նկարագիրը պէտք է գտնէ:

[illegible] «Օթէլլօն», որ հանճարեղ դրամատուրգը իր վերջին տարիներումն է գրել: Տգեղ, սեւամորթ մի երիտասարդի եւ գեղեցիկ կնոջ մէջ տեղի ունեցած սէրը Շէքսպիրին զբաղեցրել էր իր անդրանիկ դրամաներից մէկում: Բայց «Օթէլլօյի» մէջ նա «սեւամորթի» եւ «սպիտակամորթի» կապակցութեամբ հիւսել է տալիս նաեւ մի քանի բարդ հոգեկան պրօբլէմներ: Շատերը «Օթէլլօն» համարում են խանդի, նախանձի մի մեծ, անօրինակ ողբերգութիւն: Լէսսինգը, օրինակ, դա համարում է «ամենակատարեալ դասագիրքը» այն կատաղի, անզուսպ մոլեգնութեան, որի անունն է խանդ: Բայց Շէքսպիրի լաւագոյն մեկնաբանները մանրազննին ուսումնասիրութեամբ ցոյց են տալիս, որ Շէքսպիրի նպատակը չէ եղել միայն խանդոտ զգացմունքը քրքրել, այլ եւ պատուի եւ ամուսնական հաւատարմութեան խնդիրը շօշափել:

Աֆրիկայի հրավառ արեւի տակ մեծացած Մօրը սիրում է Դէզդէմօնային, որ նոյնպէս հարաւի ծնունդ է, կրակոտ, բայց մի եւ նոյն ժամանակ միանգամայն կանացի՝ քնքոյշ, զգայուն, սիրոյ մէջ անձնուէր, տառապանքի մէջ համբերող: Այս ըստ երեւոյթին տարօրինակ զոյգի սիրոյ, ներքին կապակցութեան մասին ահա թէ ինչ է ասում Օթէլլօն՝ առաջին գործողութեան երրորդ տեսարանում, Վէնետիկի դուքսի եւ սենատորների ներկայութեամբ. «Նա (Դէզդէմօնան) սիրում է ինձ, որովհետեւ շատ վտանգներ են անցել իմ գլխով. ես սիրում եմ նրան, որովհետեւ նա ինձ կարեկցում է»: Այս խոստովանութեամբ շատ բնորոշ կերպով պատկերանում է սիրահար զոյգի էութիւնը: Դէզդէմօնան թէեւ իր հօր խօսքերի համաձայն «ամօթխած է, հոգով խաղաղ եւ քնքոյշ», բայց Մօրի պատմած արկածներից գիտէ յուզվել, յափշտակվել եւ «որ եւ է վըրդովմունքից կարմրելու» փոխարէն՝ իր սրտի թելադրութեան հետեւել՝ սիրել Մօրին եւ անվեհեր համարձակութեամբ խոստովանել այդ սէրը իր հօր առաջ, որին իր անարատ սրտի մղմունքները անլսելի էին: Այս քայլը կըրկնակի ուժգնութեամբ վառում է Օթէլլօյի հրաբորբոք սիրտը. Նա սիրում է Դէզդէմօնային, որովհետեւ «նա գիտէ կարեկցել»: Կարեկցութեան վերաբերմամբ Օթէլլօյի ցոյց տուած այս զգայնութիւնը նշանակալից մի կէտ է. դա ապացոյց է. որ այդ այլանդակ, տգեղ Մօրի կրծքի տակ նոյնպէս մի քնքոյշ սիրտ է բաբախում, որ նա իր կրակոտ բնաւորութեան, [illegible]թիւնների հետ միասին մատչելի է նաեւ հոգեկան [illegible] քնութիւնների, մեղմութեան:

Դէզդէմօնայի սէրը իր խորութեամբ եւ անարատութեամբ հանդերձ հանգիստ է, կրաւորական. այն ինչ Օթէլլօն անզուսպ է, եռուն, կատաղի իր սիրոյ մէջ. Նրա սիրոյ կարծէք «սեւ բոցեր են ժայթքում» ինչպէս իր ահռելի կերպարանքից:

Եւ մինչդեռ այս կրակոտ աֆրիկացին հրապուրում իր զինուորական սխրագործութիւնների հետ միասին՝ Դէզդէմօնայի սիրով իր փառքի եւ երջանկութեան գագնին պիտի ոլորէր՝ կամաց կամաց վրա է հասնում սոսկալի աղէտը: Միամիտ, դիւրահաւատ Մօրի շուրջ խորամանկ, նենգամիտ Եագօն իր որոգայթներն է

(շարունակելի)

ԲԱՆԱՍԻՐԱԿԱՆ

ԿՈՎԿԱՍԵԱՆ ԲԺՇԿԱԿԱՆ II ՀԱՄԱԺՈՂՈՎԸ

—

Կովկասեան բժիշկների ներկայ համաժողովը, որը փակվեց կիրակի օր, երկրորդն է: Այս անգամ մասնակցում էին 180 հոգի, որոնցից մեծ մասը Թիֆլիսցի բժիշկներ էին: Համաժողովի պարապմունքները տեւեցին մի շաբաթ. Նիստերը լինում էին առաւօտեան ու շարունակվում էին երեկոները քաղաքային տան դահլիճում:

Մեր կովկասեան բժշկական համաժողովը, ի հարկէ, կարող էր միմիայն տեղական հարցեր մշակել եւ հէնց այդ տեսակէտից նրա աշխատութիւնները մեծ կարեւորութիւն ունեն երկրի համար, ուստի մենք կարեւոր ենք համարում մի թեթեւ ակնարկ գցել նրա գործունէութեան վրա:

Ամենից կարեւոր խնդիրը մեր կովկասցիների համար, ի հարկէ, մալարիայի խնդիրն է, որով եւ զբաղվեցին բժիշկները ամբողջ երկու նիստում:

Բժ. Խարազեանը ներկայացրեց ընկերակիցներին մի բեղմնաւոր հետազօտութիւն՝ ձկնորսական կայարանում բուն դրած մալարիայի մասին: Ցարգելի զեկուցանողը մի քանի տարի անընդհատ դիտումներ է արել մալարիայի վրա եւ պարզել այն կապերը, որ մալարիան ունի հողի, ջրի, քամիների, եղանակի, օդի ջերմութեան հետ: Այս գործօնները, նրա կարծիքով, ահագին կապ ունեն դողերոցքի բռնկման ու հանգչման հետ: Այս հետազօտութիւնները տարաբախտաբար կատարված են մոծակային թէօրիայից առաջ, որ չափազանց թուլացնում եւ նուազեցնում է յիշված գործօնների դերը:

Եւ յիրաւի, այժմ ապացուցված է, որ դողերոցքը առաջանում է մոծակի (որոշ ձեւի) խայթոցից *): Հետեւաբար մնացած միւս գործօնները կարող են նշանակութիւն ունենալ այն տեսակէտից միայն, թէ որ աստիճան նրանք կարող են արագացնել կամ խանգարել այդ միջատների աճումն ու նրանց խայթումը:

Բաթումի բժիշկ Տրիանտա Ֆիլիդէս մի քանի ընդարձակ զեկուցումների մէջ ցոյց տուեց թէ որչափ բազմատեսակ են մալարիայից առաջացած հիւանդութիւնները: Այս հիւանդութիւնը հարուածում է ոչ միայն մեր գլխաւոր օրգանները, այլ եւ մեր ներվային համակարգութիւնը, առաջացնելով գլխացաւ, ներվային ցաւեր մարմնի բոլոր մասերում, մինչեւ անգամ ընկնաւորութիւն ու խելագարութիւն:

Առհասարակ մեր երկրում մալարիայի վրա զարմանալի թեթեւ հայեացք ունեն, այն ինչ դա մի հիւանդութիւն է, որը քայքայում է մեր ամբողջ կազմուածքը, եւ մինչեւ անգամ դողերոցքի առողջանալուց յետոյ, մեր մարմնի մէջ դեռ երկար ժամանակ (երբեմն, հէնց ընդմիշտ) մնում են նրա թոյնի աւերման հետքերը:

Այս հնաւոր հետքերը պ. Տրիանտա Ֆիլիդէս անուանում է գաղտնի, կամ քօղարկած մալարիա:

—

Մեծ հետաքրքրութիւն է ներկայացնում Քութայիսի բժիշկ Նազարովի զեկուցումը մեր երկրում գոյութիւն ունեցող բժշկական օգնութեան անբաւարարութեան մասին: Նա ցոյց տուեց, որ զեմստվօն ահագին գործունէութիւն է ցոյց տալիս այս տեսակէտից Ռուսաստանի ներքին նահանգներում:

Որ եւ է համեմատութիւն զեմստվօ ունեցող նահանգների եւ Կովկասի մէջ անկարելի է դառնում, այնչափ ահագին է բժշկական օգնութեան տարբերութիւնը:

Այն նահանգներում, ուր մտցրված է զեմստվօ, 10,000 բնակչին ընկնում է մի բժիշկ, այն ինչ Քութայիսի գիւղական ազգաբնակութեան մէջ 131,000-ին մի բժիշկ: Ռուսաստանի կենտրոնական նահանգներում ազգաբնակութեան 47% բժշկական օգնութիւն է ստանում, այն ինչ Քութայիսի նահանգում միմիայն 4%: Զեմստվօն հիմնում է հիւանդանոցներ, գիւղական ապաստարաններ հիւանդների համար, բժիշկներ է ղրկում գիւղերը, եւ այսպիսով բժշկական օգնութիւն է տարածում երկրի ամենախուլ անկիւնները:

Բժշկական համաժողովը, այս զեկուցման հիման վրա, որոշեց դիմել ուր հարկն է եւ խնդրել, որ մեր մէջ եւս մտցնվի զեմստվօյական կազմակերպութիւն:

Բժիշկ Գօպաձէ մի զեկուցում կարդաց Աբասթումանի, իբրեւ լեռնային բուժատեղի մասին թոքախտաւորների համար: Զեկուցանողի կարծիքով նա այդ տեսակէտից մինչեւ անգամ աւելի բարձր է, քան Կիսլովօդսկ: Սակայն պէտք է ասած, որ միւս բժիշկները իրանց նկատողութիւններով շատ նուազեցրին Աբասթումանի նշանակութիւնը: Իսկապէս, Աբասթումանի նման տեղեր մեր լեռնաշատ Կովկասում այնքան շատ են, որ դժուար է նրան ամենայարմարը համարել: Մեր կարծիքով, այս կուրօրտը, այսպէս ասած, արուեստօրէն է այդ նշանակութիւնը ստացել, շնորհիւ ի Տէր հանգուցեալ Մեծ Իշխան Գէօրգի Ալէքսանդրօվիչի: Անտարակոյս նա անկարող է մրցել օրէցօր աճող Կիսլովօդսկի, Սեւ ծովի ծովեզրի կուրօրտների հետ, եւ հաւանական է, որ վաղ թէ ուշ նա կը դադարի հիւանդներ գրաւել, որ եւ նկատվում է հէնց այժմ:

—

*) Տես «Մուրճ», 1901 № 6 «Մոծակային թէօրիա»:

լարում։ Ոչ մի զէնք, ոչ մի հնարագիտութիւն նա չէ խնայում բաղդաւոր զոյգի երջանկութեանը վերջ տալու, մանաւանդ աւելի սեւամորթի առաջ կորուստի անդունդ բաց անելու։ Նա սկսում է իր դարանն ամենաճարպիկ զգուշութեամբ հիւսել։ «Զարութիւնը հետզհետէ գործի է կերպարանափոխվում». միամիտ Մօրն արդէն իր նենգ ստորագրեալի «Թոյնի հետն է կլլում». չէ որ «վտանգաւոր մտքերը հէնց թոյն են»։ Օտէլլօյի հրատապ սէրը թունաւորվում է սկզբում անակնկալ կասկածի, այնուհետեւ մոլեգին խանդի յոյզերով։

(Կը շարունակվի)

ԿՈՆՑԷՐՏ

Կիրակի, ամսիս 7-ին, Թիֆլիսի ժողովարանի ձմեռային դահլիճում կայացաւ Ս. Բարխուդարեանի կոնցէրտը, մասնակցութեամբ սօպրանօ Գասկի, բարիտօն Բրօջիի եւ վիօլօնչելիստ Դօբրօխօտովի։

Գ. Բարխուդարեան սրանից երկու տարի առաջ սովորում էր Թիֆլիսում Բատիլի մօտ եւ ունէր փոքրիկ լիրիկական տենօր ձայն։ Գնալով Իտալիայի Միլան քաղաքը՝ դիմում է յայտնի պրօֆէսօր Օրտիզիին, որը մի քիչ պարապելուց յետոյ գտնում է, որ նրա ձայնը աւելի շուտ դրամատիկական տենօր է, քան թէ լիրիկական եւ այդ ուղղութեամբ էլ պարապում է պարոնի հետ ամբողջ երկու տարի։

Կոնցէրտում երգված կտորներից երեւաց, որ իսկապէս պ. Բարխուդարեանի ձայնը զօրեղ դրամատիկական տենօր է եւ խոստանում է բաւական նպաստաւոր ապագայ։ Ծրագրից ամենաաջողն էր «Когда бы вы знали все» դուէտը, որը պ. Բարխուդարեան երգեց վիօլօնչելի եւ պիանօի նուագածութեամբ։

Հեռու մնալով կոնցէրտը քննադատելու մտքից՝ այստեղ մենք պէտք է հետաքրքրվենք այն հարցով, թէ արդեօք Բարխուդարեան շնորք եւ ընդունակութիւն ունի՞ օպերային արտիստ դառնալու, թէ իր մի քանի նախորդների նման խայտառակվելու է իբրեւ հայ երգիչ մուզիկական աշխարհում։ Մենք գտնում ենք, որ պարոնը ունի եւ ձայն եւ տեմպերամենտ արտիստ լինելու համար։ Հարկաւոր է նրան գնալ շարունակել, իսկ միջոցներ ձեռք բերելու համար աւելի լաւ է դիմել հասարակութեան կամ հարուստ անհատներին, խնդրել օժանդակութիւն իբրեւ ստիպենդիա կամ վերադարձնելու պայմանով եւ ոչ [illegible] միջոց յուսալ, որը իբրեւ վիճակախաղ՝ կարող է լինել նիւթական կողմից եւ ձախորդ։

Կարա-Մուրզա

ՆԱՄԱԿ ԱՍԽԱԲԱԴԻՑ

Սեպտեմբերի 26-ին

Այսօր Ասխաբադում տիրել է անսովոր կենդանութիւն։ Փողոցներում ծածանվում են եռագոյն դրօշակները։ Կէսօր է։ Բնակչութեան մեծամասնութիւնը, ռուս, հայ, թուրքմէն, պարսիկ, հրէայ—բոլորը դիմում են դէպի կայարան, ուր պէտք է դիմաւորէն իրանց նախկին սիրելի կառավարչապետ՝ Անդրկասպեան երկիրը ծաղկեցնող՝ գեներալ Ա. Ն. Կուրոպատկինին, որ սրանից 4 տարի առաջ բարձրագոյն բարեհաճութեամբ կոչված էր ընդունելու զինուորական մինիստրի բարձր եւ պատասխանատու պաշտօնը։

Կայարանի արտաքինը զարդարված էր թարմ բոյսերով եւ բազմաթիւ մանր ու խոշոր դրօշակներով, իսկ ներսը հազուագիւտ ծաղիկներով ու խոտերով։ Կայարանի հարաւային դռնից մինչեւ յաղթական կամարը փռված էին թանգագին գորգեր, որոնց երկու կողմերը կարգով կանգնած էին բոլոր ազգութիւնները իրանց ներկայացուցիչներով, որոնք պէտք է աղ ու հաց մատուցանէին պ. մինիստրին։

Ուղիղ ժամը 3½ էր, երբ կայարանին մօտեցաւ արտակարգ գնացքը։ Այդ վայրկեանին որոտաց զինուորական երաժշտական խմբի նուագը։ Ամբոխի մէջ տիրող իրարանցումը աննկարագրելի էր։

Կայարանի պլատֆորմում մինիստրին առաջին բարի գալուստ մաղթողները եղան քաղաքիս դպրոցների բոլոր աշակերտները, որոնք պ. մինիստրին մատուցին թարմ ծաղիկների մի փունջ եւ երգեցին յատկապէս այդ օրվայ հանդէսի համար պատրաստված երգը։ Պ. մինիստրի կայարանի հարաւային դռներում երեւալուն ու ողջունելուն պէս, անհամբեր սպասող ամբոխի մէջ որոտացին բարձրագոչ «ուրա»-ները։ Այնուհետեւ պ. մինիստրը մօտենալով խումբ-խումբ, շարքով կանգնած ազգութիւններին, ընդունեց նրանց ներկայացուցիչների մատուցած աղ ու հացը։ Մօտենալով հայերին, քաղցրալիր կերպով ողջունեց եւ մի քանի համակրական խօսքեր ուղղեց նրանց։ Ցետոյ նստելով կառք, գնաց եկեղեցի, որից յետոյ ուղեւորվեց դէպի կառավարչապետի տունը։

Երեկոյեան ամբողջ քաղաքը լուսավառված էր գոյնզգոյն լապտերներով։

Պ. մինիստրի անունով տեղիս ռուս հասարակութիւնը 3 մահճակալ է դնում քաղաքային հիւանդանոցում երեք տարի ժամանակով։ Հայերը իրանց կողմից 1500 ր. փող դնում են նրա տրամադրութեան տակ։ Կան 24 թուրքերից 10 տարի շարունակ տարեկան 100 րուբլի նուիրողներ յօգուտ չքաւոր ուսանողների։

Պ. մինիստրը այստեղ կը մնայ չորս օր։

Տեղական «Закаспійск. Обозрѣн.» թերթում կարդում ենք, որ Կրասնօվօդսկի հայերի մէջ սրանից 2 տարի առաջ ծագած՝ հայոց եկեղե- [illegible] իրագործման։ Արդէն ստացվել է կառուցման թոյլտուութիւնը. եկեղեցին զանգակատնով միասին պէտք է նստի ոչ աւելի քան 12 հազար րուբլի։ Եկեղեցու շինութեան տեղը ընտրված է ռուսաց եկեղեցու մօտ, քաղաքի նոր մասում։ Եկեղեցին պիտի լինի քարաշէն, բացում պիտի շինվեն բնակարաններ եկեղեցու սպասաւորների համար։ Ներկայումս այդ նպատակի համար պատրաստի 5000 ր. փող կայ. մնացած 7 հազարը Կրասնօվօդսկի հայերը յոյս ունեն ստանալ բագուեցի կրեսօսներից, որոնցից, իբր թէ, շատերը անձամբ խոստացել են նուիրաբերել, միայն կառուցման թոյլտուութիւնը ստացվելուց յետոյ։

Այժմ եկեղեցու շինութեան համար ընտրված յանձնաժողովը պիտի հոգ տանէ պակասը լրացնելու համար։ Նուիրատուութիւններ հաւաքողներն են՝ Կրասնօվօդսկի աղօթատան քահանայ Ա. Վարդանեան, Կրասնօվօդսկի զինուորական հիւանդանոցի աւագ բժիշկ՝ պ. Տէր-Միքէլեան, պ. Աբրահամեան եւ պ. Դիլդարեան։ Խոշոր նուիրատուների շարքումն է բագուեցի վաճառական պ. Տէր-Իսրայէլեանը, որը նուիրել է 3 հազար րուբլի։

Ց. Մ. Թումանեան

ՆԵՐՔԻՆ ԼՈՒՐԵՐ

Վրաստանի եւ Ռուսաստանի միացման յոբելեանական տօների առիթով,—ինչպէս հաղորդում է «Кавказъ» լրագիրը,—Թիֆլիսի նահանգի ազնուականութեան պարագլուխ իշխան Մելիքօվ արժանացաւ ստանալու հետեւեալ հեռագիրները.—Նորին Կայսերական Մեծութիւն Թագուհի Կայսրուհի Ալէքսանդրա Ֆէօդօրօվնայից. «Սրտէ շնորհակալ եմ Թիֆլիսի եւ Քութայիսի նահանգների ազնուականութիւնից այն զգացմունքների եւ բարեմաղթութիւնների համար, որ յայտնված էին Ինձ Վրաստանի միացման հարիւրամեայ յօբելեանի առիթով։ Կենդանի հետաքրքրութեամբ հետեւում եմ Ես տօնվող նշանաւոր դէպքի հանդէսներին։ Մտքով միանում եմ վրաց ժողովրդի աղօթքներին իրանց հայրենի երկրին բարեկեցութիւն պարգեւելու համար։ Ալէքսանդրա»։ Նորին Կայսերական Մեծութիւն Թագուհի Կայսրուհի Մարիա Ֆէօդօրօվնայից. «Խորին կերպով զգածված եմ այն զգացմունքներից, որոնք յայտնված էին Ինձ ձեր եւ Լօրդ-կիպանիձէի հեռագիրներով։ Շնորհաւորելով Թիֆլիսի եւ Քութայիսի նահանգների ազնուականութիւնը այնքան ուրախաբեր օրվայ յօբելեանի առիթով, յայտնում եմ Ինձ սիրելի Կովկասին երջանկութեան եւ կատարեալ առաջադիմութեան ամենալաւ սրտագին ցանկութիւններ մեր սիրեցեալ հայրենիքի փառքի եւ ուրախութեան համար։ Մարիա»։

—

Կիրակի, հոկտեմբերի 7-ին, տեղի ունեցաւ Թիֆլիսի գեղարուեստական ուսումնարանի բացումը։ Բացման հանդէսին ներկայ էին Կովկասի ուսումնարանական շրջանի հոգաբարձու Զավադսկի, կառավարչապետի խորհրդի անդամ Սուլթան Կրիմ-Գիրէյ, Թիֆլիսի քաղաքագլխի պաշտօնակատար Շեստակով եւ [illegible] ուսումնարանի դիրեկտոր Կանդաուրով մի կարճ ճառ ասաց։ Ապա քաղաքագլխի պաշտօնակատար Շեստակով, շնորհաւորելով ուսումնարանի բացումը, ցաւ յայտնեց, որ քաղաքային վարչութիւնը հնարաւորութիւն չունէր ուսումնարանին 2000 րուբլուց աւելի նպաստ նշանակելու։ Ուսումնարանում պէտք է ընդունվեն ընդամենը 180 աշակերտներ։ Առ այժմ ընդունված են միայն 85 հոգի։

—

Կիրակի, հոկտեմբերի 7-ին, վերջացան կաթնատնտեսական ժողովը նիստերը։ Վերջին ժողովում զեկուցումներ կարդացին Ն. Կուրնալի՝ թռչնապահութեան մասին, Ս. Զաւարեան՝ պանրագործարանների ազդեցութեան մասին գիւղական ազգաբնակութեան վրա եւ Ալ. Քալանթար՝ կովկասեան ոչխարապահութեան մասին։ Կուրնալի յայտնեց, որ թռչնապահութիւնը մեծ զարգացում է ստացել Քութայիսի նահանգում եւ որ թռչնապահութեան արդիւնքները այժմ ուղարկվում են Անգլիա, ուր դեռ մեծ պահանջ կայ այդ արդիւնքների համար։ Ժողովականները, քննելով զեկուցանողի յարուցած հարցերը, եկան այն եզրակացութեան, որ նպատակայարմար կը լինի եկող տարի աշնան կազմել Քութայիսում մի յատուկ թռչնապահական ցուցահանդէս եւ խնդրել մինիստրութիւնից նշանակել Քութայիսի նահանգի համար մի թռչնապահ-ինստրուկտօր։ Ս. Զաւարեան, հիմնվելով իր դիտողութիւնների վրա, ցոյց տուեց, որ Բօրչալուի գաւառում շինված պանրագործարանները պատճառ են դարձել քշելու մասնաւոր կալուածատէրերի հողերից այն գիւղացիներին, որոնք առաջ, մինչեւ գործարանների բացվելը, օգտվում էին այն տեղերից թէ իբրեւ արօտներից եւ թէ վարելահողերից։ Զեկուցանողը առաջարկեց, գիւղացիներին հողազուրկ չանելու համար, տալ նրանց ձեռքը այն արդիւնագործութիւնը, որ այժմ մասնաւոր մարդկանց ձեռքն է ընկնում—բանալ նրանց համար համայնական պանրագործարաններ, օգտվելով այն դրամագլխից, որ ժողոված է Թիֆլիսի նահանգի գիւղացիներից գիւղատնտեսական բարուոքումների համար։ Բացի այդ նա կարեւոր է համարում յատուկ ուշադրութիւն դարձնել հողերը կապալով տալու հարցի վրա։ Ժողովականները ընդունեցին առաջարկները։ Ալ. Քալանթար զեկուցեց կովկասեան ոչխարապահութեան ուսումնասիրութեան մասին, յայտնելով որ անասնապահութեան այդ ճիւղը առանձին կարեւորութիւն ունի Կովկասի համար։ Այնուհետեւ քննվեցին մի քանի մանր հարցեր եւ փակվեց նիստը։ Ժողովականները յայտնեցին իրանց գոհանակութիւնը ժողովի պարապմունքների առիթով, որոնք յարուցին մեծ հետաքրքրութիւն եւ նպաստեցին կայացնելու կարեւոր եւ երկրի համար օգտաւէտ որոշումներ։

—

«Ցնօրիս Փուրցելի» թերթը հաղորդում է, թէ մտադրութիւն կայ Բերլինի համալսարանում հիմնելու վրաց լեզուի ամբիոն։ Ներկայումս այդ համալսարանի վարչութիւնը որոնում է մի այնպիսի անձի, որ մասնագիտապէս պատրաստված լինի յանձն առնելու վրաց լեզուի ամբիոնը։

—

«Россія» լրագրին հեռագրում են Պոլտավայից, թէ տնայնագործների համաժողովը միաձայն որոշեց միջնորդել կառավարութեան առաջ՝ ընդհանուր պարտադիր գրագիտութիւն մտցնելու համար։

—

«Рус. Вѣд.» լրագրին հաղորդում են Պետերբուրգից, թէ, լուրերին նայելով, այն յանձնաժողովը, որ պէտք է զբաղվի մայրաքաղաքի ինքնավարութիւնը րէֆօրմների ենթարկելու հարցով, իր պարապմունքները կը սկսէ այն ժամանակ, երբ լիակատար տեղեկութիւններ կը ստանայ Ռուսաստանի խոշոր

Մի առանձին նիստում քննութեան ենթարկվեց սանատօրիայի (բուժարաների) խնդիրը թոքախտաւորների համար։

Թոքախտը այնպիսի մի սոսկալի ախտ է, որի դէմ այժմ ամեն երկրներում կռիւ են մղում թէ կառավարութիւնները եւ թէ հասարակութիւնը ինքը։ Բաւական է ասել, որ նրա արած կոտորածները աւելի մեծ են, քան խոլերայի ու ժանտախտի եւ բոլոր վարակիչ հիւանդութիւնների կոտորածները։ Ցայտնի է, որ մահացման (մեռնողների) $1/6$ թոքախտից է։

Այժմ գիտութիւնը ակներեւ է արել թոքախտի վարակիչ լինելը եւ մի եւ նոյն ժամանակ այս երկու եզրակացութիւններին է եկել. 1) որ թոքախտը բուժելի հիւանդութիւն է եւ 2) որ այդ բուժումը հնարաւոր է միայն լաւ կազմակերպված բուժարաններում (սանատօրիա)։

Գերմանիայում պաշտօնապէս յայտնի են մօտ 30 սանատօրիաներ. պակաս չեն եւ մասնաւոր մանր հիմնարկութիւններ, այն ինչ Ռուսաստանի մէջ, 130 միլիոն ժողովրդի համար, գոյութիւն ունեն միմիայն 3—4-ը։ Կովկասը, իբրեւ բարեխառն գօտում ընկած մի երկիր, որը իր հարուստ բնութեամբ կարող է մրցել Իտալիայի ու Շվէյցարիայի հետ, մինչեւ այժմ չունի ոչ մի կազմակերպված սանատօրիա։

Բժիշկ Բաբայեանը մի լաւ զեկուցում կարդաց այդ խնդրի մասին եւ առաջարկեց մի քանի գործնական միջոցներ այդ կարեւոր թերութիւնը լրացնելու համար եւ պ. Խատիսեանը առաջարկեց մի կենտրոնական հակաթոքախտային բիւրօ հիմնել Թիֆլիսում, որի նպատակը պիտի լինի իրագործել սանատօրիաների հիմնելը։

—

Մեր բաղնիքների ջրերը իրանց քիմիական բաղադրութեամբ պատկանում են հարուստ ծծմբային ջրերին, եւ կարող են մրցել յայտնի Ախէնի ծծմբաջրերի հետ։ Հետեւաբար այս ջրերը ունեն եւ բուժական զօրութիւն, այն ինչ նրանք վատնվում են անխնայ իբրեւ հասարակ բաղնիաջուր։ Այս ջրերը շահագործելու խնդիրը վաղուց արդէն մի քանի անգամ յարուցված է Կովկասեան Բժշկական ընկերութեան մէջ շնորհիւ բժշկապետ Բաբայեանի, եւ առաջարկված են մի քանի միջոցներ։ Սրանցից ամենահիմնականն այն է, որ քաղաքը կամ մի մեծ ակցիոներական ընկերութիւն գնեն այդ բոլոր բաղնիքները ու շրջապատող տները քանդեն ու շինեն այնտեղ յարմարաւոր բուժարաններ, հիւրանոցներ եւ շահագործեն այդ ջրերը բուժական նպատակով։ Պ. Ա. Ծուրինեանը մինչեւ անգամ մի քանի քայլ է արել այդ ուղղութեամբ։ Սակայն քանի որ այդ ահագին ձեռնարկութիւնը դեռ տասնեակ տարիներ կը պահանջէ իր իրագործման համար, հարկ է գոնէ ջրերը փրկել, այսինքն, մի հսկողութիւն սահմանել նրանց վրա, որպէսզի այդ ջրերի տէրերը անզգոյշ պեղումներով ու կապտաժով չը փչացնեն աղբիւրները։ Այս նպատակով բժիշկ Բաբայեանը առաջարկեց դիմել կառավարութեան եւ խնդրել, որ նա պետական հսկողութիւն սահմանէ այդ ջրերի վրա էլ, ինչպէս սահմանված է միւս բուժական համարած ջրերի վրա։

—

Շատ հետաքրքրական էր բժկ. Եաշվիլիի զեկուցումը «Ժողովրդական բժշկականութեան» մասին։ Երեւում է, որ յարգելի զեկուցանողը շատ լաւ ուսումնասիրել է ժողովրդի մէջ գործածվող բուժական միջոցները եւ նրանց հետ կապված խաւար տգիտութեան արտայայտութիւնները, ինչպէս են զանազան սնոտիապաշտութիւններ։ Այս զեկուցումն իր մանրամասնութիւններով այնչափ հետաքրքրական է, որ մենք մանրամասն տեղեկութիւն կը տանք, երբ աշխատութիւնը կը տպագրվի, հետեւելով յարգելի զեկուցանողի այն իմաստուն խօսքերին, թէ ժողովրդի սնոտիապաշտութիւնների հետ կռւելու համար, հարկաւոր է ուսումնասիրել նրանց։

Խօսվեց նոյնպէս եւ բորի տարածման մասին, Թիֆլիսում տեղի ունեցած վարակիչ հիւանդութիւնների եւ մի քանի ուրիշ խնդիրների, որոնց վրա չեմ կարող կանգ առնել, քանի որ նրանք աւելի հետաքրքրում են մասնագէտներին. կասեմ միայն, որ կովկասեան բժիշկների այս երկրորդ համաժողովը անտարակոյս կը տայ օգտաւէտ պտուղներ։ Արծարծված խնդիրների կարեւորութիւնը եւ այն միաձայն համակրութիւնը, որ գտնում էր ժողովի մէջ ամեն մի լուրջ առաջարկութիւն, երաշխաւոր են այն բանի, որ մեր մէջ եւս զարթել է վերջապէս ժողովրդի իսկական շահերը պաշտպանելու պահանջը։

Սակայն չէ կարելի չը նկատել եւ այն, որ բաւական չէ բարի ցանկութիւններ յայտնել եւ պերճախօս զեկուցումներ կարդալ ու ճառեր ասել։ Դրանցով ժողովրդի—մասսայի բարեկեցութիւնը չի բարւոքվի։ Պէտք է ամբոխը ինքը գիտակցօրէն վերաբերվի դէպի այն հիմնարկութիւնների օգտաւէտութիւնը, որ նրան առաջարկում ենք մենք, բժիշկներս։

Իսկ դրա համար անհրաժեշտ է բժշկական-առողջապահական գիտելիքներ տարածել ժողովրդի բոլոր խաւերի մէջ, որովհետեւ լոյսն է միայն, որ կարող է ցրել այն անթափանցելի խաւարը, որի մէջ դարերի ընթացքում ընկղմված է մեր խեղճ ժողովուրդը եւ որը միակ խոչընդոտն է առողջական ձեռնարկութիւնների տարածման։

Բժ. Վ. Արծրունի

քաղաքների ինքնավարութիւնների գործունէութեան հետեւանքների մասին վերջին հինգ-վեց տարիների ընթացքում։ Ցանձնաժողովին, ի միջի այլ ներկայացուցիչների զանազան վարչութիւնների կողմից, կը մասնակցէ նաեւ մի ներկայացուցիչ ժողովրդական լուսաւորութեան մինիստրութիւնից։ Ինչպէս ասում են, մտադրութիւն կայ Պետերբուրգի ժողովրդական դպրոցները ենթարկել ժողովրդական լուսաւորութեան մինիստրութեան ներկայացուցչի բացարձակ իրաւասութեանը, որին օգնելու համար քաղաքի կողմից կընտրվեն մի քանի անձինք։

—

ՁԻԱՏՈՒՐԻԻՑ մեզ գրում են. «Հոկտեմբերի 4-ին, գիշեր ժամանակ, Սամտրեդի կայարանի մօտ, երկրորդ կարգի վագոնի մէջ տարճանակով սպանեցին տեղիս մարգանեց արդիւնաբերող եւ արտահանող՝ Ֆրանսիական ընկերութեան պահապանին, եւ վիրաւորեցին արտելշչիկին, որը այսօր տեղս եկաւ եւ պատմեց եղելութիւնը, որը հետեւեալն է։ Վերոյիշեալ ընկերութեան մարդիկը Բաթումի գնացքով (երկրորդ կարգով) գալիս էին տեղս՝ իրանց հետ բերելով 2,500 րուբլի. մի եւ նոյն գնացքում էին յիշեալ աւազակները։ Երբ որ գնացքը սկսում իր ընթացքը դանդաղեցնել Սամտրեդի կայարանի մօտ, այդ ժամանակ աւազակները մտնում են երկրորդ կարգի վագոնը, ուր գտնվում էին այդ ծառայողները եւ մի հայ երիտասարդ։ Աւազակները, վագոնը ներս մտնելուն պէս, ամենամեծ յանդգնութեամբ նախ տարճանակ ուղղում են պահապանի եւ արտելշչիկի վրա եւ ստիպում են, որ մօտ եղած փողերը յանձնեն։ Իսկ երբ նրանք ամենայն յամառութեամբ ուրանում են, թէ իրանց մօտ փող կայ, այդ ժամանակ աւազակները առանց այլ եւ այլութեան տարճանակները արձակում են։ Պահապանը տեղնուտեղը սպանվում է, իսկ արտելշչիկը վիրաւոր ընկնում է։ Աւազակները սկսում են կողոպտել եւ առնում են ամեն ինչ։ Ցետոյ տարճանակները ուղղում են հայ երիտասարդի վրա, եւ ասում են, թէ «ոչ մի շարժում եւ ոչ մի քայլ, եթէ ոչ քո կեանքն էլ վտանգի կենթարկվի»։ Նրան էլ կողոպտում են։ Եւ այսպէս իրանց հունձը անելով փախչում են Սամտրեդիի կայարանից»։

ԱՐՏԱՔԻՆ ՏԵՍՈՒԹԻՒՆ

ՆԱՄԱԿ ԱՄԵՐԻԿԱՑԻՑ

—

Բըֆըլօ, սեպտեմբերի 16-ին

Սեպտեմբերի 16-ն է, այն տխուր օրը, երբ ամերիկեան ժողովուրդից այնչափ սիրված նախագահի, Մակ-Կինլիի, դիակը վերցվում է մեծ շուքով, բայց համատարած վիշտով։ Օրն էլ կարծես, հրաւթափված՝ ժողովուրդի տրամադրութեան է համակերպում, մէկ պարզում է, մէկ ամպում, բայց ամպոտ է աւելի։

4—5 ժամ անցած, օրը պարզում է, ցուցահանդէսը արդէն բացված է եւ ժողովուրդը սկզբում ծանր եւ լուրջ, բայց երեկոյեան դէմ արդէն խանդխուռն դիմում է դէպի «Աղեղնակ քաղաքը», ցուցահանդէսի տեղը։

Դեռ հեռուից, երբ յանկարծ այցելուները տեսնում են կէս միլիօն էլէկտրական ճրագները բոցավառված, Մակ-Կինլիի սուգը եւ արտաքին աշխարհը անհետանում են նրանց մտքերից. ամեն մարդ, աչքերը յառած փայլփլող տեսարանի վրա՝ բացագանչութիւնով իր ընկերին է ցոյց տալիս «Էլէկտրիկ քաղաքը»։ Որչափ մարդ մօտենում է, այնչափ յափշտակվում է, մինչեւ որ ինքն էլ խառնվում է շարժուն ամբոխին ցուցահանդէսի ներքինը տեսնելու։

Ցուցահանդէսի ժողովուրդին, լաւ է ասել ամբոխին, գրաւող մասը «Midmay» կոչված բաժինն է. որ ամբողջ ցուցահանդէսի գետնի մէկ երրորդն է գրաւում եւ մի մղոն ($1^3/_4$ վերստ) երկարութիւն ունի։ Սա կոր եւ երկար մի հրապարակ է, երկու կողմերից զանազան ցեղական, պատմական եւ առասպելական տեսարաններ ներկայացնող շէնքերով։ 40-ի չափ ցոյցեր կան 10—15 սենտ (20—100 կոպէկ մուտքով)։ Այստեղ է Թիւրքական հարսանիքը դափ ու զուռնայով. երկու քաջեր, թեւերը բաց, սուսերամարտութիւն են անում քողված հարսի առաջ, պարում են, գոռում են եւ այլն։ Սեւերը իրանց խեղկատակ խաղերն ու սովորութիւններն են ներկայացնում. հնդիկները (ամերիկեան) 42 ցեղերի ներկայացուցիչներով իրանց վեհաժողովը (congress), մեքսիկացիները իրանց փողոցները եւ շուկան. Այստեղ է Օդ-Անիսը, որ բարձրանում է մինչեւ 275 ոտք, Տակն ու Վրա Տունը, որի տանիքը վար եւ հիմքը վեր է երեւում, նոյնպէս լուսամուտները, դռները եւ ամեն բան հակառակ, Փիլիպեան գիւղը, ճանապարհորդութիւն դէպի լուսինը եւ այլն եւ այլն։

Որպէս զի ժողովուրդը գրաւեն, ամեն շէնքի առաջ երգում են, պարում են, նուագում են հազար ու մի տեսակ նուագարաններով եւ անհագին աղմուկ բարձրացնում. իսկ ամբոխի աչքերը էլէկտրական լոյսերից հմայված, ականջները թմրած նուագածութիւնների, երգերի ու գոչերի ձայներից, մարդկային ալիքներ կազմած՝ դէս ու դէն են անդադար շարժվում, մէկ տեսարանից միւսին գնում։

Այս ժողովուրդը զբօսացնող բաժինը շատ քիչ կրթական բան ունի. այստեղ հետաքրքրական են մանաւանդ հնդիկ կիները իրանց տարազով, արդ ու զարդով, երեխաները շալակները։

Ի հարկէ, արուեստահանդէսի էական բաժինը այն է, ուր ցոյց են հանված ամերիկեան երկրի եւ հանճարի բոլոր արտադրութիւնները։—Էլէքտրական շէնքը 150×500 ոտք ընդարձակութեամբ պարունակում է էլէկտրականութիւն արտադրող եւ գործադրող մեքենաներ եւ գործիքներ, էլեքտրական կառքեր, նաւակներ եւ այլն։ Երկրագործական շէնքը, ուր ցոյց են դրված ամեն տեսակ մեքենաներ եւ գործիքներ՝ հողը մշակելու եւ հողից ստացված արդիւնաբերութիւնը։ Երկար կը լինի նկարագրել հանքային, պարտիզպանական, անասնապահական, կաթնատնտեսական, տնտառաբանական եւ այլ շէնքերը։ Անտառաբանական շէնքի առաջ դրած մի կոճղի հաստութիւնը (դրամագիծը) 7 ոտք, որ կտրված է 175 ոտք երկարութիւն ունեցող ծառից։ Ձեռագործութեան (Manifactures) եւ գեղարուեստի շէնքը 350×500 ոտք, ուր ամերիկեան գործնական հանճարը եւ նրա բեղմնաւորութիւնը հանդէս է դրված նիւթական առասպելական հարստութեան հետ միասին։ Նուագածութեան տաճարը, ուր ողբացեալ Մակ-Կինլի ժողովուրդի հետ ձեռք թօթվելիս իր մահացու հարուածը ստացաւ Ցօլգօշից, մի սովորական ամփիթատրոնի ձեւ ունի, ուր շարունակ նուագածութիւններ են լինում։

Ամենից աւելի աչքի ընկնող շէնքը «էլեկտրական Աշտարակն է» 409 ոտք բարձրութեամբ եւ 40,000-ից աւել ելեկտրական ճրագներով լուսաւորված։ 360 ոտք բարձրութիւնից 30 մատնաչափ շրջապատ ունեցող մի լուսամուտից մի ելեկտրական լոյսի ճառագայթ է ցոլացնում 50 մղոն ($87^1/_2$ վերստ) հեռաւորութեան վրա։ Շէնքի կողմից մի ջրվէժ է թափվում, որի չորս կողմից ցոլացող ելեքտրիկ լոյսերը մի ահագին թափվող լոյսի հոսանք են ներկայացնում։

Մեծ տեղ է բռնում եւ զինւորական-պատերազմական մասը։ Մի թնդանօթ, որ մեքենայով է շարժվում, բերանի դրամագիծը 12 մատնաչափ, երկարութիւնը 40 ոտք, գնդակը 1000 լիպրա (մէկ ֆունտից քիչ աւել է լիպրան), ամբողջ կազմուածքի ծանրութիւնը 478,000 լիպ. մի անգամ պարպվելուն 490 լիպրա վառօդ պէտք է։

Այս ցուցահանդէսը, որ Շիկագօ ցուցահանդէսի չափ ծախս է նստել, նրա երկու եւ կէս անգամը աւելի տեղ է գրաւում. հրապարակները՝ որ զարդարված են լճերով, շատրուաններով, գեղեցիկ ծաղիկներով եւ զանազան տունկերի մարգերով, կարող են 250,000 ժողովուրդ բովանդակել։

Ինչպէս անունից էլ հասկացվում է, ցուցահանդէսը զուտ ամերիկեան է, բայց աւելի ճիշդ կը լինէր եթէ ասէինք՝ սա Միացեալ-Նահանգներին է։ Դրա համար էր, որ Մակ-Կինլի իր սպանվելուց մի օր առաջ, ներշնչված հսկայ ցոյցի տպաւորութիւնից՝ արեց այն վերջին ատենախօսութիւնը, որը գըրգռեց եւրօպական մամուլը։ Նա ասաց, որ Ուաշինգտօնի հայրենիքը, նորահաս երիտասարդի նման՝ իր հսկայ ուժերի գիտակցութեան նոր հասած՝ չէ վախենում «Գօլուխօվսկիների սարքած միութիւնից»։ Այս արտասանութիւնը հանգուցեալը արաւ, երբ կանգնած էր ցուցահանդէսի «յաղթական կամարի» վրա։

Բըֆըլօի ցուցահանդէսի մի գրաւիչ կողմն էլ այն է, որ նա մօտ է աշխարհահռչակ Նիագարայի ջրվէժին. ամեն այցելու անպատճառ պէտք է զգում եւ այդ բնութեան հրաշալի ցուցահանդէսը տեսնել, որի մօտ կարծես ամեն մարդկային հանճար գաճաճ է իր բոլոր արտադրութիւններով միասին։

Ե. Ա. Տէր-Ստեփանեանց

ԱՐՏԱՔԻՆ ԼՈՒՐԵՐ

—Այն տեղեկութիւնների համաձայն, որոնք ստացվում են Բրիւսէլում հարաւային Աֆրիկայից, հոլլանդացիների ապստամբութիւնը Կապի գաղթականութեան մէջ հետզհետէ աւելի եւ աւելի տարածվում է։ Արդէն Կապի 20,000 գաղթականներ հրացան են վերցրել եւ սպառնում են Կապշտադտին։ Այս դրութիւնը պարզ ցոյց է տալիս, թէ ազգայնականութիւնը ինչպէս է վերաբերվում պաշարման դրութեանը։

—Միացեալ-Նահանգների զանազան քաղաքներում սկսվել է մի հետաքրքրական շարժում անիշխանականութեան դէմ մաքառելու համար։ Այս շարժման ձեռներէցութիւնը պատկանում է իրանց՝ քաղաքացիներին։ Ասւստէնի բնակիչները կազմեցին մի գաղտնի ընկերութիւն «հանրապետութիւն» անունով, որի նպատակն է մաքառել անիշխանականութեան դէմ եւ պաշտպանել քաղաքացիների կեանքը, գոյքը եւ հասարակական հիմնարկութիւնները նրանցից։ Այս գաղտնի ընկերութիւնը, որ բաց է անում իր բաժանմունքները Միացեալ-Նահանգների բոլոր կէտերում, մտադրութիւն ունի պահել գործակալներ, որոնք պէտք է հետեւեն անիշխանականներին եւ աշխատեն ամեն կերպ արգելքներ ստեղծել նրանց գործունէութեան առաջ։ Սան-Դիէգօյում, Կալիֆօրնիայում, եւս կազմվել է նոյն նպատակն ունեցող մի ընկերութիւն։ Բացի սրանից Չիկագօյի քաղաքային խորհուրդը որոշել է խնդրել Նահանգների կօնգրէսին հրատարակել մի օրէնք, որով արգելվէին անիշխանականների ճառերը եւ աքսորվէին երկրից այն բոլոր անձինք, «որոնք իրանց գրգռիչ ճառերով կաշխատեն կործանել պետական կազմը եւ սկսել սպանութիւնների շրջանը»։

—«Wiener Tageblatt»-ի ասելով, մի ազգեցիկ ալբանացի, Խէզամ-բէյ անունով, հիւսիսային Ալբանիայում պարզել է ապստամբութեան դրօշակ։ Ապստամբների դէմ Թիւրք կառավարութիւնը ուղարկել է 10,000 զինուորներից բաղկացած մի զօրաբաժին։

—«Moniteur Ottoman» լրագրին գրում են Կ. Պօլսից, թէ Իլդիզ-Քիօսկից ուղարկված հեռագրով Էրզրումի վալի Րէուֆ-փաշան հրաժարեցրած է պաշտօնից։ Հրաժարեցման պատճառն այն է, որ Րէուֆ-փաշան անհնազանդ է գտնվել կառավարութեան եւ խիստ միջոցներ ձեռք չէ առել հայերի դէմ։ Նրա փոխանակ նշանակված է Մօսուլի նահանգապետ Նազիմբէյ, որ չափազանց խստասիրտ եւ ֆանատիկոս մարդ է։

—Նոյն լրագիրը հաղորդում է, թէ Թիւրքական կառավարութիւնը դիպլօմատիական քայլեր է անում Պարիզի Թիւրքական դեսպան նշանակելու Նուրի-բէյին, Պարիզից արտաքսված Մունիր-բէյի փոխանակ։ Նուրի-բէյ կիսով չափ ֆրանսիացի է, որովհետեւ ֆրանսիացի հաւատափոխ Շատօնեվի որդին է։ «Moniteur Ottoman» ասում է, թէ Նուրի-բէյ այն մարդկանցից չէ, որոնք կարող էին բարձրացնել Պարիզում իրանց հայրենիքի ընկած վարկը։ Այդ տեղեկութեան հետ միասին «Messager d'Athènes» հաղորդում է, թէ Պարիզից ստացված արժանահաւատ տեղեկութիւններով, Աթէնքի ֆրանսիական դեսպան կոմս դ'Օրմէսսան կը տեղափոխվի Կ. Պօլիս, որպէս ֆրանսիական դեսպան, Կօնստանի փոխանակ։

—«Rappel» լրագրին հաղորդում են Կ. Պօլսից, թէ սուլթանը, երկիւղ կրելով, որ քաղաքական աշխարհում մօտ ժամանակներս կարող են ծագել բարդութիւններ, ուղարկել է զանազան երկիրներ բազմաթիւ գործակալներ դրամ ժողովելու համար, որովհետեւ զօրքը պատերազմական դրութեան մէջ դնելու դէպքում, Բ. Դուռը անելանելի դրութեան մէջ կընկնի՝ Թիւրքական պետական գանձարանի բացարձակ դատարկութեան պատճառով։

„ՄՇԱԿԻ" ՀԵՌԱԳԻՐՆԵՐ

ՌՈՒՍԱՑ ԳՈՐԾԱԿԱԼՈՒԹԻՒՆԻՑ

6 հոկտեմբերի

ԿԱՏՏԱԿՈՒՐԳԱՆ։ Անցաւ զինւորական մինիստրը։

Հոկտեմբերի 15-ին մտադրութիւն կայ բանալ միջին-ասիական երկաթուղու բուխարական ճիւղը։

ԲԱԹՈՒՄ։ Պարզված են կողոպտման եւ սպանութեան մանրամասնութիւնները երկաթուղու գնացքում. Լանչխուտի եւ Նիգօիտի կայարանների միջեւ սպանվեց պահապան Ալի-Շերեդին-օղլի. արտելշչիկ Կուլակով վիրաւորված է։ Ցանցանքին մասնակցում էին երեք տեղացիներ, որոնցից մէկը բռնված է։ Բացի արտէլշչիկից, կողոպտված է մէկ ճանապարհորդ։ Կռւի ժամանակ վագոնում յանցաւորներից մէկը անընդհատ րէվօլվէր էր արձակում։

ՆՈՎԳՈՐՈԴ։ Այս րօպէիս, հնգօրեայ զբաղմունքներից յետոյ, փակվեց առաջին թեմական միսիօնէրական համաժողովը։

ԿԻԵՎ։ Տեղի է ունենում այն բանուորների սաստիկ տեղափոխութիւնը, որոնք վերադառնում են շոգենաւերի հետ Դնէպրով հարաւային նահանգներից։ Բազմաթիւ բանուորներ դիմում են դէպի Մօգիլէվի, Չերնիգովի, Կուրսկի եւ Պօլտավայի նահանգները։

ՆԻԺՆԻ-ՆՈՎԳՈՐՈԴ։ Սօրմօվեան ամբարտակը կառուցանելու ժամանակ կատարած գեղծումների գործը քննելու ժամանակ ինժեներ Մակարով եւ Վիլկանով վկաների ցուցմունքների միտքն այն էր, թէ ամբարտակի խորտակումը նախատեսնվում էր նրա կառուցանելու ժամանակ, հետեւապէս չէ կարելի մեղադրել կառուցանողներին այդ բանում։ Այսօր վերջացաւ վկաների հարցուփորձը։ Դատարանը առաջարկեց էկսպէրտներին ասել, թէ խսկապէս որքան նիւթ կարող էր պահանջվել սօրմօվեան ամբարտակի համար։ Երեկոյեան կը վերսկսվի դատարանի նիստը։

7 հոկտեմբերի

ՊԵՏԵՐԲՈՒՐԳ։ Հոկտեմբերի 4-ին, Նորին Մեծութեան Սեփական Թիկնապահ գնդի տօնախմբութեան օրը, Թագաւոր Կայսրը եւ Թագուհի Կայսրուհի Ալէքսանդրա Ֆէօդորօվնան բազդաւորացրին Սպալայում գտնվող թիկնապահներին ներկայ լինելով այդ տօնախմբութեան առիթով կայացած մաղթանքին։

ՎԱՇԻՆԳՏՕՆ։ Միջազգային իրաւունքի ռուս պրոֆէսօր Մարտէնս այսօր այցելեց նախագահ Րուզվէլտին։

ԿՕՊԷՆՀԱԳԷՆ։ Երեկոյեան 7 ժամին վախճանվեց գաղտնի խորհրդական Կարլ-Ֆրիդրիխ Տիտգէն։ Հանգուցեալը «Մեծ Հիւսիսային հեռագրական ընկերութեան», «Շոգենաւային միացեալ ընկերութեան» եւ շատ ուրիշ խոշոր ձեռնարկութիւնների հիմնադիրն էր Դանիայում։

ՊԱՐԻԶ։ Սանտօս Դիւմօն իր օդապարիկով թռիչք գործեց Սէն-Կլուից դէպի Էյֆէլի աշտարակը եւ հակառակը 30 րօպէ եւ 40 վայրկեանում։

ԽԱՐԿՕՎ։ Հոկտեմբերի 6-ին Խարկովի անասնաբուժական ինստիտուտը հանդիսաւոր կերպով տօնեց իր գոյութեան յիսնամեակը։

8 հոկտեմբերի

ՊԵՏԵՐԲՈՒՐԳ։ Հրատարակված է Բարձրագոյն հրովարտակ յանուն գեներալ-լէյտենանտ ֆօն-Վալի՝ նրան Վիլնօի նահանգապետ նշանակելու առիթով։—Հոկտեմբերի 7-ին Տօմաշովում, ներկայութեամբ Թագաւոր Կայսրի, Թագուհի Կայսրուհի Ալէքսանդրա Ֆէօդորօվնայի, Նորին Բարձրութիւն Թագաժառանգի, նոյնպէս եւ պալատի մինիստրի ու Սպալայում գտնվող սվիտայի անձանց, օծվեց նոր կառուցված քաղաքային ուղղափառ տաճարը յանուն ս. Նիկոլայ Հրաշագործի։ Օծումը կատարեց սրբազան Երօնիմ։ Սպալայի պալատում ժամասացութիւնից յետոյ տեղի ունեցաւ նախաճաշ, որին հրաւիրված էին սրբազան Երօնիմ, Վարշավայի գեներալ-նահանգապետ գեներալ-ադիւտանտ Չէրտկով, 5-րդ զօրաբաժնի ժամանակաւոր հրամանատար գեներալ-լէյտենանտ Ագապէեվ, գեներալ-նահանգապետի օգնական գեներալ-լէյտենանտ Ֆուլլօն եւ գնդերի հրամանատարները։—Հոկտեմբերի 7-ին «Բական» փոխադրող նաւով Պետերբուրգ վերադարձաւ Բարձրագոյն հաստատված յանձնաժողովի շպիցբէրգենեան էկսպէդիցիան, որը գնացել էր աշխարհագրական աստիճանների չափումներ անելու համար։

ՆԻՒ-ԵՕՐԿ։ «New-York-Herald» լրագրի Վաշինգտօնից ստացած տեղեկութիւնների համեմատ, Միացեալ-Նահանգների կառավարութիւնը իբր թէ խնդրել է Չինաստանին՝ ճանաչել Տեանցզինում կօնցէսիա ունենալու իր իրաւունքը, որպէս զի՝ ամէրիկական առեւտուրը նոյնպիսի յենակէտ ստանայ, որպիսին ունեն ուրիշ պետութիւնների առեւտրական յարաբերութիւնները։

ԴՈՒՐԲԱՆ, Վերջերս այստեղ տարածված լուրերը, որ իբր թէ Դէվէտ մեռել է, անհիմն են եւ յաճախ հակասում են միմեանց, բայց որովհետեւ Դէվէտ վերջին օրերս կատարեալ անգործութիւն է ցոյց տալիս, այդ լուրերի ճշգութիւնը գնալով հաւանական է դառնում։

ՄՕՍԿՎԱ։ Համալսարանի պրոֆէսօրների եւ ուսանողների ներկայութեամբ տեղի ունեցաւ ուսանողների համար հանրակացարանի նոր շինութեան հիմնարկութիւնը յանուն Նիկոլայ II Կայսրի գոյութիւն ունեցող հանրակացարանի տան բակում։

ԲԱԳՈՒ։ Իշխանութիւնների եւ տեղական ազգաբնակութեան ահագին բազմութեան ներկայութեամբ հանդիսաւոր կերպով բացվեց յանուն Կայսրուհի Ալէքսանդրա Ֆէօդորօվնայի ռուս-մահմեդական իգական դպրոցը, որը առաջինն է Ռուսաստանում։ Այս դպրոցը իր միջոցներով հիմնել է բագուցի վաճառական

Թաղիեվ, որը մտցրել է 125,000 ր. եւ կառուցել է գեղեցիկ շինութիւն, որ նստել է մօտ 100,000 րուբլի։ Դպրոցը փակ պանսիօն կունենայ։ Ընդունված են 58 մահմեդականուհիներ զանազան շրջաններից։ Ստացված են բազմաթիւ շնորհաւորական հեռագիրներ կայսրութեան ներքին նահանգների մահմեդականներից։

ՏՕՄԱՇՕՎ։ Այստեղ ժամանեց Վարշավայի գեներալ-նահանգապետը ուղղափառ տաճարի օծման առիթով։

ՏԱՇԿԷՆՏ։ Ժամանեց զինւորական մինիստրը։ Տեղական վարչութեան բարձրաստիճան պաշտօնեաները եւ պատգամաւորութիւնները ողջունեցին մեծ հիւրին կայարանում։ Քաղաքը զարդարված է դրօշակներով. փողոցների վրա խռնվում է ամբոխը։ Առաջին սառնամանիքն է։

ՆԻԺՆԻ-ՆՕՎԳՕՐՕԴ։ Սօրմօվեան ամբարտակը կառուցանելու ժամանակ եղած զեղծումների գործը։ Պրօկուրօրը խնդրեց դատարանին ամենամեծ պատժի ենթարկել ինժեներ Ալէքսանդրօվին, իսկ մնացած մեղադրվողների պատիժը, բացի կապալառու Աբալաեօվից, մեղմացնել։ Աբլօկօվին մեղադրելուց հրաժարվեց պրօկուրօրը։ Ցայտարարվեց նիստի ընդմիջումը։ Գործը կը վերջանայ այսօր ուշ երեկոյեան։

ԿԷՐՉ։ Երրորդ օրն է, որ Ազովեան եւ Սեւ ծովի ափերի մօտ կատաղութեամբ փչում է նորդ-օստը։

ԿԻԵՎ։ Կիեվի նահանգական դատարանի նըստաշրջանը Բերդիչեվում քննեց այն գործը, որով Բերդիչեվեան գանձարանի կեղծ թղթերի շնորհիւ ստացել էին 160,000 րուբլի պետական բանկի Վարշավայի գրասենեակի Թօրնի եւ Լիւբլինեան բաժանմունքներից։ Դիւանապետ Բերդիչեվեան գանձարանի գանձապետի փոխանորդ Վասիլի Բալինսկի. Դատի են ենթարկված Բալինսկի կինը՝ Մէլանիա Բալինսկայա, նրա որդին Ֆէլիքս Իվանկեվիչ, նրա հայր Իւլեան Կօրիլեանսկի, նրա Անդրէյ եւ Նիկոլայ զաւակները, նոյնպէս եւ քոյրերը՝ Մելանիա Պալչեվսկայա եւ Նէօնիլա Բօբօվսկայա։ Գործը քննված էր երկու օր։ Երդուեալները արդարացրին Պալչէվսկայային եւ Բօբօվսկայային։ Միւսները յանցաւոր են ճանաչված. մեղմացուցիչ հանգամանք ընդունելով, Դատարանը կարգադրեց Ֆէլիքս Իվանկեւիչին եւ Վասիլի Կօրիլեանսկիին ուղարկել աքսորի, իսկ Բալինսկի տիկինը եւ նրա զաւակները՝ Անդրէյը եւ Նիկոլայը, ենթարկել ..., «Տօն ...» վերջրէք ինձ։

ՉԵՐՆԻԳՕՎ։ Այսօր նահանգապետի, հիմնադիր անդամների, նոյնպէս եւ բոլոր վարչութեանց ներկայացուցիչների եւ բազմաթիւ հասարակութեան ներկայութեամբ տեղի ունեցաւ բաց ... համար անդամ ... գիւղական զօրութեան ... ժողովի ... դէպք։

ՍԻՎԱՍՏՕՊՕԼ։ Թէօդօսիայում պղինձ երկաթուղային պակասում։ Վնասները մեծ են։ Պատճառը վայր ընկած լուսածն է։

ԲԵԼԳՐԱԴ։ Սկուպշչինայի բացման ժամանակ, գահական ճառի մէջ ասվեց, որ գահակալութեան ... բարեկամական յարաբերութիւնները ... Սերբիան ... Թագաւորը ... Սերբիայի յարաբերութիւնները բոլոր պետութիւնների հետ լաւ եւ բարեկամական են։ Գահական ճառի մէջ ժամանակ չնչուում է, որ Սերբիայի ազգային ... քաղաքականութեան համաձայն ... Ռուսաստանի համակրութիւնը եւ վստահութիւնը ... պահպանելու համար ... Սերբիան Աւստրօ-Ունգարիայի հետ նոյնպէս Սերբիան կատարեալ բարեկամական ... բոլոր մեծ պետութիւնները հարեւան պետութեան ... Գահական ճառի մէջ ... չնչուած է, որ Սերբիայի եւ Չէրնօգօրիայի մէջ գոյութիւն ունեն ... յարաբերութիւններ, որոնք կատարելապէս պաշտպանում են երկու համացեղ պետութիւններին, նոյնպէս մատնացոյց է արվում Թիւրքիայի հետ ունեցած բարի յարաբերութիւնների վրա, որոնք պահպանվեցին, չը նայելով այն բռնութիւններին, որ գործ դրեցին ալբանացիները սերբիական տարրի դէմ, մի բան, որ չառ աղէտալի անցքերի պատճառ դարձաւ սահմանի վրա։ Գահական ճառի ընթերցումից յետոյ Թագաւորը, ներկայութեամբ Թագուհու, սկուպչինայի անդամների, պետական խորհրդի անդամների, բարձր հոգեւորականութեան եւ դիպլօմատիական մարմնի, երդուեց Սահմանադրութեան։

ՊԱՐԻԶ։ Ֆրանսիական Կօնգօից ստացված տեղեկութիւնների համեմատ, կօնցէսիօներները կոտորում են տեղացիներին փղոսկր եւ կաուչուկ ստանալու համար. գործունէութեան այդ տեսակ եղանակը, որը աւերակ դարձրեց բելգիական Կօնգօն, կարող է պակասեցնել ազգաբնակութիւնը Ֆրանսիական Կօնգօում, որը չահաւէտ է գերմանական Կամէրօնի համար։ Կառավարութիւնը վճռեց գործել։

Խմբագիր՝ ԱԼԷՔՍԱՆԴՐ ՔԱԼԱՆԹԱՐ
Հրատարակիչներ՝ ԹԱԳՈՒՀԻ ՏԻԳՐԱՆԵԱՆ
ԻՍԱՀԱԿ ՄԷԼԻՔ-ԱՂԱՄԱԼԵԱՆ

ՅԱՅՏԱՐԱՐՈՒԹԻՒՆՆԵՐ

ՎՐԱՑ ԱԶՆՈՒԱԿԱՆՆԵՐԻ ԹԱՏՐՕՆ
Երեքշաբթի, հոկտեմբերի 9-ին
Հայ դերասանական դրամատիկ ընկերութիւնը
Մասնակցութեամբ Տ. ՍԻՐԱՆՈՅՇԻ
կը ներկայացնէ առաջին անգամ
ՈՒՐՈՒԱԿԱՆՆԵՐԻ ԵՏԵՒԻՑ
Կօմեդիա 4 արար. հեղ. Ֆուլդէ, Թարգ. Ս. Արտէմեանի
Մասնակցում է ամբողջ խումբը։
Սկիզբը ճիշդ ժամը 8-ին։
Տեղերի գները սովորական են։
1—1

Հայ սեմինարիա աւարտած մի երիտասարդ ցանկանում է ուսուցչական ինստիտուտից ցէնզ ստանալ, բայց պատրաստվելու համար կարօտ է դրամական օժանդակութեան, ուստի խնդրում է բարերար անձանց ուշք դարձնել իր խնդրին։ Համաձայնում է ընտանիքներում հայերէնի դասեր վերցնել, հակառակ դէպքում նպաստաւոր պայմաններով գործակատարութիւն յանձն առնել։
Դիմել Մօղնու ս. Գէօրգ եկեղեցու միաբան Վարդան քահանայ Տէր-Ղեւոնդեանցին։ 1—3

ԹԻՖԼԻՍԻ ՔԱՂԱՔԱՑԻՆ ՎԱՐՉՈՒԹԻՒՆԸ պատիւ ունի յայտնելու ի գիտութիւն ընդհանուրի, որ կուպօններով եւ Թիֆլիսի քաղաքի 3-դ փոխառութեան տիրաժ դուրս եկած օբլիգացիաների համար փողերի տալը կը կատարվի, համաձայն վերոյիշեալ փոխառութեան բաց թողնելու պայմանների §6-ի, բացառապէս Վարչութեան կասսայում 9-ից մինչեւ 1½ ժամը ցերեկվայ։ 1—1

ԵՐԿՐԱՉԱՓ-ԻՆԺԵՆԵՐ
Ս. ԲԱՀԱԹՐԵԱՆ
Ընդունում է երկրաչափական եւ հարթաչափական (нивеллировочныя) եւ այլ տեսակ գեօդէզիական աշխատութիւններ՝ ջուր մատակարարելու, կանալիզացիայի, ոռոգման, ճահիճներ ցամաքացնելու, անտառների բարեկարգութեան, լեռնային գործի, ճանապարհների եւ փողոցների շինութեան եւ կանոնաւորութեան, քաղաքային եւ այլ անշարժ կալուածքների կարգաւորութեան յատակագծի վրա գընահատական (оцѣночный сборъ) տուրքի համար, քաղաքային եւ այլ հողերի որոշումը, քաղաքային յատակագծի հաստատելը օրէնսդրական կարգով եւ այլն։
ԲԱԳՈՒ, «Դվօրցօվայա Նօմէրներ» հիւրանոց. կամ Թիֆլիս՝ Ավճալեան փողոց, Շահբուդաղեանի տուն, № 59, բակում։
10—100

Ուսուցիչ Լազ. Ճեմ.
(մաթեմատ. եւ ֆիզիկայի) ընդունում է իր մօտ աշակերտներ, պատրաստում է աւարտման (հասունութեան) վկայականը ստանալու եւ միջնակարգ ու բարձրագոյն մասնագիտական (Инст. Пут. Сообщ. եւ այլն) դպրոցներ մտնելու համար։ Ցանկացողների համար հայերէն լեզու եւ կրօն։ Հասցէն՝ Москва. Армянскій пер. д. кн. Абамеликъ-Лазаревой, кв. № 30. Б. Каспарянцу. 3—3

ՇՈՒՏՈՎ ԼՈՅՍ ԿԸ ՏԵՍՆԻ
„ՍՈԽԱԿ ՀԱՅԱՍՏԱՆԻ“
Ազգային լիակատար երգարանի առաջին հատորը՝ հինգերորդ տպագրութեամբ։ Սոյն հատորի մէջ տպագրվում են, բացի բոլոր գործածական երգերից, նոյնպէս եւ նոր երգեր, եւ բանաստեղծութիւններ, թւով 300-ից աւելի։ Չը նայելով գրքի մեծութեանը, նրա իւրաքանչիւր օրինակի գինը,—ամենքին մատչելի դարձնելու համար,—նշանակում ենք մի րուբլի, կանխիկ վճարելով։ Ցանկացողները դիմում են ԲԱԳՈՒ, «Սոխակի» հրատարակչին, սոյն հասցէով. Протоіерею Григорію Григоріанцъ, БАКУ. 1—5

ՎԱՃԱՌԱՏՈՒՆ ԵՂԲ. ՄԷԼԻՔ-ՄԱՐՈՒԹԵԱՆՑ
Թիֆլիսի բաժանմունք Բագւում։ Պարապետ։
Պատիւ ունենք յայտնելու, որ մեր խանութում վաճառվում են ամեն տեսակ պատրաստի սպիտակեղէն կանանց եւ տղամարդկանց, փուֆայկաներ, չուլկիներ, նոսկիներ, ձեռնոցներ, միտաւր կլէօնկաներ սեղանի համար։ Նոյնպէս բաւթաներ, շալթաններ սեփական գործարանում պատրաստված, կանանց գլխի սարքեր, այսինքն շիքիլաներ, հաշիաներ, մետաքսէ աղլուխներ եւ այլն։
ԳՆԵՐԸ ՉԱՓԱՒՈՐ ԵՒ ԱՌԱՆՑ ՍԱԿԱՐԿՈՒԹԵԱՆ 3—10

Հաշուապահութեան եւ գրասենեակային տեղեկութիւնների Կուրսեր
ԹԻՖԼԻՍԻ ԱՌԵՒՏՐԱԿԱՆ ՈՒՍՈՒՄՆԱՐԱՆԻՆ ԿԻՑ
(Երկրորդ տարի)
Երկու սեռի գրագէտ անձանց համար
եւ
Գործնական դասեր ԳԵՐՄԱՆԵՐԷՆ ԼԵԶՈՒԻ հաստատուողների համար
Պարապմունքների սկիզբն է հոկտեմբերի 2-ին։ Մանրամասնութիւնները իմանալ Թիֆլիսի առեւտրական ուսումնարանում (Զուգուրէթ, սեփական տուն) ամենայն օր, ժամի 9-ից մինչեւ 2-ը։ Կիրակի օրերը—ժամի 12—2։ 11—12

ՊԱՀԱՆՋԵՑԷՔ ԱՄԵՆ ՏԵՂ
ԻՍԿԱԿԱՆ
„ՕԴՕՐԻՆ“ Մ. Վ. ԼԵԲԵԴԵՎԻ
դեղը ոչնչացնում է կատարելապէս մի քանի օրում հնացած կոշտերը (մազօլները) եւ ելունգները արմատով, միայն կառավարութեան հաստատած էտիկէտով № 22473.
Ծախվում է Թիֆլիսում, Դեղատան Ապրանքների Առեւտրի Կովկասեան Ընկերութեան մէջ եւ Բագուի եւ Բաթումի բաժանմունքներում։
2—10

Մամուլի տակից դուրս եկաւ եւ վաճառվում է Թիֆլիսի Կենտրոնական գրավաճառանոցում
ՇԻՐՎԱՆԶԱԴԷԻ
„Ն Ա Մ Ո Ւ Ս“
վէպի երկրորդ տպագրութիւնը։ Գ 1 ր.
Նոյն գրատանը վաճառվում են Շիրվանզադէի եւ հետեւեալ աշխատութիւնները.—«Արսէն Դիմաքսեան» (սակաւաթիւ) գ. 1 ր. 50 կ., «Ցաւագարը»—գ. 50 կ., «Ջուր յոյսեր» վէպ—գ. 1 ր., «Վէպիկներ»—գ. 40 կ. եւ «Կրակ»—գ. 30 կ.։ Գրավաճառներին եւ գումարով գնողներին զիջումն է լինում։
Դիմել՝ Тифлисъ, въ Центральную книжную торговлю. (ե.) 4—10

ՄԱՍՆԱԳԷՏ ՄԱՍՍԱԺԻՍՏՈՒՀԻ
ԱՂԱՒՆԻ ՍԻՐՈՒՆԵԱՆ
Բժիշկների ցուցումով մասաժի սէանսներ է անում կանանց։ Հասցէն իմանալ բժշկապետ Ա. Բաբայեանի բնակարանում (Սերգիեվսկայա փող., № 14, ժամը 10—12 առ.)։
5—6

ԱՄԵՆԱԼԱՒ ԿԱՐԻ ՄԵՔԵՆԱՆԵՐ
Կարում են առանց որեւէ աղմուկի, դէպի երկու կողմը եւս, առաջ եւ յետ, ծախվում են հինգ տարուայ երաշխաւորութեամբ Վ. ՐԷՇԻ նոր բացված խանութում, Պեսկօվսկայա փող., № 76։ 4—6

Ատամի եւ բերանի խոռոչի հիւանդութիւնների
ԲԺԻՇԿ Ն. ԿԱՃԿԱՃԵԱՆ
վերադարձաւ եւ ընդունում է հիւանդների։ Երեւանեան հրապարակ, տուն Խարազեանի, «Ройновъ»-ի լուսանկարչական գործարանի տակը։
Эриванская площадь, домъ Харазова.
(ե. հ. չ. կ.) 10—10

Կօնֆէտի եւ Շօկօլադի գործարան
„Փ. Ն. ՓՐԻԴՕՆԵԱՆ“
ԹԻՖԼԻՍՈՒՄ
Առաջարկում է թարմ կարամէլ մրգէզէնից, մօնպանսէ, մարմէլադ, պաստիլա, զէֆիր եւ այլն։
Պատուէրներով դիմել գործարան. Պավլօվսկայա փողոց, սեփական տուն, տելէֆօն № 362.
Սեփական գործարանական խանութը գտնվում է Մէյդանում, եղբ. Հէջուբեանների տանը, տելէֆօն № 772.
Մեր ապրանքները ծախվում են բոլոր կօլօնիական խանութներում։
Բագուի եւ Բագուի գաւառի համար ներկայացուցիչ է Նիկ. Սամարչեանց, Միքայէլեան փող., տ. Աշումեանի։
65—100